

Jasenska Ferber Bogdan - Jasmina Mužinić

Motiv rajske ptice Julija Klovića u Časoslovu Farnese

Časoslov Farnese, molitvena knjiga džepnoga formata, rad je hrvatskoga minijaturista Jurja Julija Klovića. Časoslov je ilustriran u Rimu između 1539. i 1545. godine. Na donjem se obrubu folije 6v nalazi prikaz rajske ptice. Budući da prikazana ptica ne pripada europskoj ornitofauni, istraženi su povijesni podaci o prvim svlakovima i prikazima rajske ptice u renesansnoj Europi, uzevši u obzir novu determinaciju vrste rajske ptice na ovom crtežu.

Spoznaje su o životu ove egzotične ptice u 16. stoljeću bile vrlo šture, najčešće izmišljene, pa su joj Europljani ubrzo pridali mitološke karakteristike, povezujući je s feniksom, koji, u renesansnoj likovnoj umjetnosti, simbolizira bezgrešno djevičanstvo Djevice Marije. Budući da je latinski tekst na foliji 6v Časoslova Farnese himna posvećena Djevici Mariji, pretpostavljeno je da je rajska ptica prikazana na obrubu stranice njezin simbol. Isti motiv, s različitom simbolikom, upotrijebio je i Klovićev suvremenik Giulio Romano na tapiseriji *Venerina barka*, nastaloj oko 1540. godine, što ukazuje ne samo na umjetničku „razmjenu” dvaju prijatelja umjetnika već i na postanak novog ikonografskog motiva, nastalog kao posljedica velikih geografskih otkrića toga razdoblja.